

Марія Постолюк

кандидат педагогічних наук, викладач,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
Тернопіль, Україна,
ORCID: 0000-0003-4406-5626

**ФОРМУВАННЯ ОСНОВ МЕДІАГРАМОТНОСТІ
У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

У контексті зростання медійних загроз у сучасному українському суспільстві, зокрема маніпуляцій свідомістю, поширення фейкової інформації, небезпечних віртуальних знайомств, розвитку залежності від новітніх медіа, а також провокації агресивної, жорстокої та насильницької поведінки, питання медіаграмотності набуває особливої актуальності, насамперед щодо дітей. Це зумовлено тим, що вік першого контакту дитини із засобами масової комунікації постійно знижується. Зважаючи на зростаючий інтерес дітей до цифрових технологій та потенційні ризики, які вони несуть для дитячого розвитку, формування медіаграмотності доцільно розпочинати вже в дошкільному віці. Рання медіаосвіта є важливою, оскільки на пізніших етапах, зокрема в підлітковому віці, виникає необхідність коригування вже сформованої медіаповедінки, тобто здійснення своєрідного перевиховання та переосмислення медіанавичок. Це завдання значно складніше, ніж своєчасне та правильно організоване впровадження медіаосвітньої діяльності на ранніх етапах розвитку. У дошкільному середовищі медіаграмотність розглядається не як окремий навчальний предмет, а як інтегрована складова повсякденного життя.

Медіаосвіта в дошкільному віці не є окремим навчальним предметом, а реалізується як інтегрований процес, що охоплює елементи гри, казки, творчості та емоційного розвитку дитини. Важливим є розвиток первинних навичок критичного мислення, вміння ставити запитання до змісту медіа, розрізняти вигадку і реальність, а також формування безпечної поведінки в цифровому середовищі. Відтак, категорія «медіаосвіта» залишається недостатньо зрозумілою та чітко усвідомленою більшістю батьків. Водночас у наукових дослідженнях дедалі частіше підкреслюється важливість впровадження медіаосвіти вже на етапі дошкільного дитинства. Зокрема, необхідність формування медіаграмотності у дітей дошкільного віку знаходить обґрунтування у Концепції впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція) [1]. У зазначеному документі подано визначення базових

понять, однак дошкільна медіаосвіта характеризується специфічними особливостями, що відрізняють її від інших освітніх рівнів. «Її визначаємо як освіту дітей у партнерстві з вихователями й батьками про медіа, через медіа та для медіа, результатом якої є здатність дошкільників свідомо, критично, відповідально сприймати інформацію з медіазасобів відповідно до їхніх вікових особливостей» [2, с. 4].

Починаючи з 2016 року, в Україні активно реалізується медіаосвітній напрям, основною метою якого є захист дітей від потенційно шкідливого медіаконтенту та розвиток критичного мислення. Освітні програми «Дитина» (2020) та «Я у Світі» (2019) передбачають формування навичок безпечного користування медіа, розвиток критичного мислення й цифрової компетентності. Програма «Медіадошкільнята» (2019) орієнтована на стимулювання аналітичного мислення, умінь працювати з медіатекстами, а також розвиток творчих здібностей дошкільників через участь у мультимедійних проєктах. У свою чергу, програма «Казки і фарби» (2018) інтегрує медіа в художню діяльність, зокрема в малювання, музику та інші види творчості, що сприяє активізації пізнавального інтересу дітей.

На думку науковців, зокрема Н. Гавриш, К. Журби та Л. Канішевської, інтеграція медіа у повсякденне життя дітей сприяє їхньому когнітивному розвитку, проте водночас супроводжується певними ризиками. Серед основних загроз дослідники виокремлюють надмірне перебування дітей перед екранами, що може негативно позначатися на їхньому фізичному та психічному здоров'ї, провокувати агресивну поведінку та формування залежності від цифрових пристроїв. Водночас педагогічно виважене використання якісного медіаконтенту може стати ефективним інструментом розвитку критичного мислення та сприяти безпечній адаптації дитини до умов цифрового середовища. Незважаючи на існуючі ризики, регульоване використання медіа у дошкільній освіті є вагомим чинником розвитку сучасних дітей, сприяючи формуванню медіаграмотності та підготовці їх до ефективної взаємодії з цифровим середовищем.

Класичні медіа сьогодні продовжують відігравати провідну роль як основні інформаційні ресурси у системі освіти. Друковані видання, зокрема художня література, яка включає казки, вірші та оповідання, а також довідкові матеріали, такі як енциклопедії і пізнавальні книги, сприяють формуванню у дітей початкових уявлень про навколишній світ, розвивають мовленнєві навички та збагачують словниковий запас. Водночас інтерактивні освітні формати, такі як книжки-пазли та мультимедійні посібники тощо, активно залучають дітей до навчальної діяльності, використовуючи ігрові елементи та

<https://ms.detector.media/mediaosvita/post/16501/2016-04-27-kontsepsiya-vprovadzhennya-mediaosvity-v-ukraini-nova-redaktsiya/>.

2. Кузьма І. І. Формування медіаграмотності дітей старшого дошкільного віку: теорія і технологія : монографія. Тернопіль : Осадца Ю.В., 2019. 188 с.

3. Панасюк Л. Українські YouTube канали для дошкільнят: 30 посилань для дбайливих батьків. *Українська правда. Життя*. Сайт. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/30-yutub-kanaliv-dlya-ditey-do-6-rokiv-vid-multikiv-do-navchannya-302942/>